

סעיף א'

המב"ם – לאחר מתן תורה, כל הבעל אשה לשם זנות בלא קדושין לוקה מן התורה כי עבר על "לא תהיה קדשה בבנות ישראל", ובין במזומנת ובין בפילגש אסור (אלא רק למלך) **אבל לא נעשית זונה ומותרת לכהן**.

הא"ש, טוה – **הסכימו לרמב"ם** שעובר על "לא תהיה קדשה" וכתבו **שזוהי הזונה האמורה בתורה**. כמו"כ פנויה המשרתת בבית ראובן ויצא קול שהם מתייחדים, יכולים למחות בידו וכופים אותו להוציאה מביתו כי דבר ידוע הוא שהיא מתביישת לטבול ונמצא שבעל נידה. ואם טובלת היא פילגש ופגם הוא שתהיה כך.

הבית יוסף תמה על דבריו של הטור, הרי היא זונה רק לפי שיטת רבי אליעזר, אבל אין הלכה כמותו וגם לא כדעת רבי עקיבא שאמר שזונה היא המופקרת, אלא כחכמים שאמרו שזונה היא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות לפסול לה מן העריות שבתורה או לנתין וממזר והיא האסורה לכהן? **הבית יוסף תרץ**, שאין כוונת הטור שנעשית זונה האסורה לכהן, **אלא שנקראת זונה** כמו שכתוב על תמר שנבעלה ליהודה בדרך והתורה אומרת "זנתה תמר כלתך" (ואין זה משום שהיתה יבמה ואסורה עליו, כי לא היתה מצות יבום קודם מתן תורה, ואע"פ שהיו מיבמים, לא היו קוראים לה זונה בגלל זה).

הר"ר יחיאל תרץ באופן אחר, שאם נבעלת לפסול לה בדרך עראי, אזי היא זונה רק אם נבעלה לפסול לה שלא תופסים בה קדושין, אבל כאן מדובר במופקרת והיא זונה לפי רבי עקיבא.

הדרכי משה דחה את תרוצו של הר"ר יחיאל כי נפסק שמופקרת מותרת לכהן, **וכן דחה את תרוץ הבית יוסף**, כי את תמר דנו לשריפה, ואם היתה פנויה מדוע שתשרף?!

המב"ו, האב"ד – **חלקו על הרמב"ם**, שקדשה היא אחת שמזומנת ומופקרת לכל אדם, אבל אשה **שמייחדת את עצמה** לאיש מסוים אין בה מלקות ולא איסור לאו, אלא זו פילגש האמורה בתורה ומותרת. אמנם הדגיש החלקת מחוקק, שגם לשיטתם ביאת פנויה (שאינה מופקרת לכל אדם אך לא ייחדה את עצמה למישהו מסוים) אסורה מדרבנן אע"פ שמותרת מהתורה, כמו שגזרו על יחוד הפנויה.

שו"ע – כרמב"ם שאשה לא נקראת אשת איש אלא ע"י קדושין בלבד, ואם בעל זו בעילת זנות בלבד ולא לוקה עליה (כרמב"ן והראב"ד) ואפילו בא עליה לשם אישות בינו לבניה אינה נקראת אשתו, ואפילו ייחד אותה לעצמו כמו פילגש, כופים אותו להוציאה מביתו (רא"ש), כי ודאי מתביישת לטבול והרי הוא בועל נידה (רמ"א).

בית שמואל – אם בא עליה לשם אישות בגלוי הוי קדושין בביאה כי זה כאילו יש עדים, ורק כשאינו גלוי אינו כלום.

המ"א – הביא כ"א את הראב"ד והרמב"ן, שאם מייחד אליו אשה וטובלת בשבילו, מותר וזו הפילגש האמורה בתורה. והביא כ"א את הרמב"ם והרא"ש והטור שחולקים וסוברים שזו היא הקדשה האמורה בתורה ולוקים על זה.

חלקת מחוקק, בית שמואל – **חלקו על הרמ"א**, וכתבו שמדברי הרמב"ם, הרא"ש והטור לא משמע שלוקים על פילגש, אלא שביאת זנות באחת שמזומנת לכך סתם ולא מייחדת לו או מופקרת לכל לוקים עליה משום קדשה, אבל פילגש המיוחדת לו וטובלת, לרמב"ם אסורה בלא מקלות, ולרא"ש והטור מותרת אלא שיש בזה משום פגם משפחה והעדר כבוד.

לכן הסיק הבית שמואל שאין לוקים על פילגש לכ"ע. ואין לאסור משום שהיא כלה בלא ברכה, וכבר הסביר הרמב"ן, שכלה צריכה ז' ברכות רק כאשר הוא רוצה לשאת אותה שתהיה קנויה לו לכל דבר, אבל פילגש לא צריכה חופה וקדושין.

דין נישואי גויים או נישואין אזרחיים האם צריכה גט?

המ"א – כריב"ש ותרומת הדשן, שכותי שנשא כותנית ומומר שנשא מומרת בחוקות הגויים והתגיירו אח"כ לא חוששים כלל לקדושין ומותרת לצאת ממנו בלא גט וזוהי זנות בעלמא אע"פ שהיו יחד כמה שנים. **והסביר הגר"א**, שאין חשש לנתינת כסף קדושין כי הכומר נתן לכל אחד מהם טבעת. ואפילו הוא עדי ייחוד, לא אומרים שעדים הם עדי ייחוד במקום שאין חשש קדושין.

פת"ש, בשם ספר המקנה – אם דרו יחד אחר הגיור ודאי צריכה גט.

חלקת מחוקק, בית שמואל – כל זה במומר לרצונו שודאי עושה בעילתו בעילת זנות, אבל אנוס ואנוסה **ששומרים מצוות בצנעה** ונשא אותה לשם אישות ונוהרים בנידה ובטהרה אין להקל בזה, כי התייחדו לפני הרבה אנוסים לשם קדושין.

לרוב האחרונים (מהר"ם שיק, בית יצחק, מנחת אליעזר, יביע אומר, אגרות משה, ציץ אליעזר, קול מבשר) לא צריך לתת אפילו גט לחומרא בנישואין אזרחיים או כשחיים יחד בלא נישואין כדעת הריב"ש. ויש שהצריכו גט לחומרא לרווחא בעלמא (שלא יאמרו נשואה יוצאה בלא גט או שחוששים שחזר תשובה וקידש בביאה). וכשיש חשש עיגון מקלים.

סעיף ב'

1. י"א שחופה אינו היחוד אלא רק כשמביאה לתוך ביתו (ר"ף).

חלקת מחוקק – כתב שכולם מודים בדין זה, שחייב להביאה לתוך בית. ולמד זאת הר"ן מהפסוק "ואם בית אישה נדרה".
בית שמואל – חלק על החלקת מחוקק, וכתב שלרמב"ם חייב להביאה לביתו וגם להתייחד עמה יחוד הראוי לביאה.

האם מועיל באלמנה?

חלקת מחוקק – גם אלמנה נקראת נשואה אם הביא אותה לתוך ביתו. ולכן אם היתה נידה מותרת לטבול בשבת, כי כבר קנה אותה קודם.
בית שמואל – **חלק על החלקת מחוקק**, שדוקא בתולה מועילה הבאה לתוך ביתו אפילו בלא יחוד, אבל אלמנה צריכה ייחוד הראוי לביאה. לכן אם הביא את האלמנה לתוך ביתו בליל ה' והיתה נידה, אסורה לטבול בליל שבת כי לא קנה אותה קודם שבת ואסור לעשות חופה בשבת. **וכן המגן אברהם** (או"ח ס' שלט ס"ק יא) **חולק על החלקת מחוקק בזה וכתב שם שגם מהרי"ל והרמ"א סוברים כך. וכ"פ הפתחי תשובה שראוי להחמיר בזה.**

2. י"א שהחופה היא פריסת הסודר על ראש החתן והכלה (ארחות חיים בשם בעל העיטור).

חלקת מחוקק – הבית יוסף דחה שיטה זו, כי כתוב בגמרא "עד שתיכנס לחופה", משמע שנכנסת למקום מיוחד).

3. י"א שבתולה נקראת נשואה החל מהרגע שתצא בהינומא ואלמנה משהתייחדו (תוספות).

4. כעת המנהג שפורסים יריעות ע"ג כלונסאות וזו החופה, ומכניסים שם את החתן והכלה ומברך ברכת ארוסין וברכת חתנים ואח"כ מוליכים אותם לביתם ואוכלים ביחד במקום צנוע וזו החופה הנוהגת עכשיו. וה"ה אם אוכלים מיד אח"כ בבית אחר.
ב"ת – כיום נוהגים את כל השיטות, וכשמכסים ראש הכלה זה נקרא הינומה, וכל זמן שלא התקדשה החופה לא קונה, וכשנתקדשה נקראת נשואה למפרע משעת כיסוי ראש הכלה לדעת תוספות, ולדעת שאר הפוסקים אינה נקראת נשואה עד שמתייחדים יחד אחר החופה ואוכלים במקום צנוע. ולכן יש למנוע שלא יהיה שם שום אדם כדי שיהיה יחוד גמור (הוספת הבית שמואל).

סעיף ד'

משנה – "האשה נקנית בשלושה דרכים: בכסף, בשטר ובביאה". (קדושין ב.)

גמרא – "ההוא גברא דקדיש בשוטיא דאסא (בד של הדס) בשוקא. שלחה רב אחא בר הונא לקמיה דרב יוסף, כה"ג מאי? שלח ליה: נגדיה כרב, ואיצטריך גיטא כשמואל, דרב מנגיד על דמקדש בשוקא ועל דמקדש בביאה ועל דמקדש בלא שידוכי... ועל חתנא דדייר בי חמוה (שמא יכשל בחמותו)... נהרדעי אמרי: בכולהו לא מנגיד רב אלא על דמקדש בביאה בלא שידוכי. ואיכא דאמרי: אפילו בשידוכי נמי משום פריצותא". (קדושין יב:)

המב"ם, רא"ש, ע"פ הבית יוסף – הלכה כלישנא קמא שבכל הדברים האלו רב היה מלקה, כי רב יוסף לא סובר את שיטת נהרדעי.

רא"ש, ע"פ הטור – הלכה כנהרדעי שמלקים על המקדש בביאה, ועל זה סומכים כיום החתנים שגרים בבית חמיהם.

שו"ע – כתב את המשנה שהאשה נקנית בכסף, בשטר ובביאה מהתורה, אבל חכמים אסרו לקדש בביאה משום פריצות. ואם עבר מכים אותו מכת מרדות (כרב, שהכה את מי שמקדש בביאה) והיא מקודשת. ואפילו קידשה בכסף או בשטר ולא עשה שידוכין קודם או שקידש בשוק, מכים אותו מכת מרדות (כרמב"ם שהלכה כרב שהלקה גם את מי שמקדש בלא שידוכין).

פתחי תשובה בשם ישועות יעקב – אם קידש בביאה מכים אותו ולא אותה אפילו הסכימה.

המ"א – כטור בשם הרא"ש, שלא מלקים את מי שקידש בכסף או בשטר בשוק או בלא שידוך.

קידושין בלילה

מהר"י מינצ, אור זרוע, רא"ם – גט פסול בלילה כי ע"י הגט גובה כתובתה ואין דנים דיני ממונות בלילה. אי"כ י"ל שה"ה לנישואין כי הוקשה הויה ליציאה וא"כ ספק אם מקודשת.

באר היטב – פסק שאין לקדש בלילה, ספק מקודשת ע"פ רא"ם.

פת"ש בשם מענו גנים וברכ"י – יש אוקימתא בגמרא בקדושין יא. "כגון שקדשה בלילה". לכן מותר לקדש בלילה.

שער המלב – יש לחלק בין קדושי כסף לקדושי שטר. קדושי כסף כו"ע מודים שכשר בלילה, אבל קדושי שטר הוקש לגט ואת זה א"א לעשות בלילה לפי מהר"י מינץ והרא"ם.

ילקוט יוסף – לרוב הפוסקים מותר לקדש בלילה וכך נוהגים. ויש מחמירים.